

Студијски програм:
Руски и српски језик и књижевност

ПРВИ ЦИКЛУС СТУДИЈА

Назив предмета	СРПСКА СРЕДЊОВЈЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ			
Шифра предмета	Статус предмета	Семестар	Фонд часова	Број ECTS бодова
12PCCKЊ	Обавезни	I	2+1	4
Наставник	Др Данијел Дојчиновић, доцент			

Условљеност другим предметима	Облик условљености
Нема	–

Циљеви изучавања предмета

Циљ предмета је стицање темељних знања о настанку, развоју и поетици српске средњовјековне књижевности и њеном мјесту у ширем византијско-словенском књижевном и културном контексту. Предмет има за циљ упознавање студената са језичким, историјским и културним оквирима средњовјековне писмености, рукописном природом књижевности и особеностима средњовјековног схватања ауторства, текста и књижевног стварања. Посебан циљ представља разумијевање система средњовјековних књижевних жанрова, њихове функције, поетичких особености и повезаности са духовним и културним контекстом епохе. Предмет има за циљ и упознавање студената са најзначајнијим ауторима, дјелима и развојним токовима српске средњовјековне књижевности, као и оспособљавање за историјски и поетички утемељено читање и тумачење репрезентативних текстова.

Исходи учења (стечена знања)

По успјешном завршетку предмета студент ће бити оспособљен да: дефинише појам српске средњовјековне књижевности, одреди њене временске, језичке и културноисторијске оквири и објасни њено мјесто у историји српске књижевности; објасни основна обиљежја средњовјековне књижевне културе, укључујући рукописну традицију, начине настанка и преношења текста и специфично средњовјековно схватање ауторства и књижевног стварања; објасни значај византијског књижевног наслеђа и старословенске писмености за настанак и развој српске средњовјековне књижевности и позиционира је у ширем византијско-словенском културном контексту; препозна, дефинише и разликује основне жанрове средњовјековне књижевности и објасни њихове поетичке особености, функције и међусобне односе; издвоји најзначајније развојне етапе српске средњовјековне књижевности и повеже их са одговарајућим историјским и културним околностима; идентификује најзначајније ауторе и репрезентативна дјела српске средњовјековне књижевности и објасни њихово мјесто и значај у њеном развоју; на одабраним текстовима препозна и анализира карактеристична жанровска, поетичка и идејна обиљежја средњовјековног књижевног стваралаштва; самостално и аргументовано тумачи репрезентативне текстове српске средњовјековне књижевности, примјењујући одговарајућу књижевноисторијску и књижевнотеоријску терминологију.

Садржај предмета

- Увод у изучавање српске средњовјековне књижевности.** Временски, језички, књижевноисторијски и културни оквири. Средњовјековна књига и рукописна култура: писари и преписивачки рад, материјали за писање, однос према тексту и ауторству. Рукописне библиотеке и проблем очуваности књижевног наслеђа.
- Византијска књижевност као извор и узор словенских књижевности.** Византијско културно и књижевно наслеђе. Појам преводне књижевности. Превод и адаптација у средњовјековној књижевној култури. Однос преводне и оригиналне књижевности.
- Систем средњовјековних књижевних жанрова.** Појам жанра у средњовјековној књижевности. Жанровска условљеност текста и његове функције. Основни жанрови средњовјековне књижевности и њихове поетичке особености.
- Почеци словенске писмености и књижевности. Ћирило и Методије.** Моравска мисија и настанак словенске писмености. Старословенски језик и словенска писма. Преводилачка и књижевна дјелатност Ћирила и Методија и њихових ученика. *Житије Светог Ћирила и Житије Светог Методија.*
- Формирање српске средњовјековне књижевности. Свети Сава.** Историјске и културне претпоставке настанка српске књижевности. Свети Сава као писац и организатор књижевног живота.

6. **Српска књижевност 13. вијека. Стефан Првовјенчани.** Културноисторијске околности, главни токови и аутори. Стефан Првовјенчани и *Житије Светог Симеона*. Формирање немањихке књижевне и култне традиције.
7. **Доментијан и Теодосије: развој српске хагиографије 13. вијека.** Житија Светог Саве. Однос историјског, хагиографског и поетског. Поетичке особености Доментијановог и Теодосијевог књижевног поступка.
8. **ПРВИ КОЛОКВИЈУМ**
9. **Српска књижевност 14. вијека. Данилов зборник и исихастички контекст.** Културноисторијске околности, теме и аутори. Архиепископ Данило II и његови настављачи. Обликовање *Даниловог зборника*. Исихазам и књижевно стваралаштво.
10. **Косовска тематика и култ кнеза Лазара у средњовјековној књижевности.** Настанак и развој лазаревског култа. Житијски, похвални, бесједнички, химнографски и епиграфски текстови о кнезу Лазару. Данило III, Непознати Раваничанин, Јефимија, Стефан Лазаревић и други писци лазаревског циклуса.
11. **Српска књижевност 15. вијека: нове историјске и књижевне околности. Григорије Цамблак.** Промјене културног и политичког контекста. Миграције писаца и међусловенске књижевне везе. Живот и књижевно стваралаштво Григорија Цамблака.
12. **Књижевни центри и писци српске књижевности 15. вијека.** Деспот Стефан Лазаревић, Константин Философ, Јелена Балшић, Смедеревски Бесједник, Димитрије Кантакузин и Константин Михаиловић из Островице. Жанровска и поетичка разноврсност позносредњовјековне књижевности.
13. **Српска Александрида и проблем средњовјековног романа.** Античко наслеђе и средњовјековна рецепција Романа о Александру Великом. Српска редакција *Александриде*. Поетика и жанровски статус средњовјековног романа.
14. **Позни период старе српске књижевности и питање њених граница.** Књижевност у измијењеним историјским и културним околностима. Патријарх Пајсеј Јањевац и Гаврил Стефановић Венцловић. Континуитет и преображај средњовјековне књижевне традиције.
15. **ДРУГИ КОЛОКВИЈУМ**

Методe наставе и савладавање градива

Предавања, аудиторне вјежбе, усмено излагање, читање и анализа репрезентативних књижевних текстова, књижевноисторијска и поетичка интерпретација, упоредна анализа текстова, дискусија и самостални рад студената. Посебна пажња посвећује се повезивању књижевноисторијских знања са непосредним радом на тексту, препознавању жанровских и поетичких особености и позиционирању текстова у одговарајући византијско-словенски, историјски и културни контекст.

Књиге и други наставни материјал

Обавезна литература: Д. Богдановић, *Историја старе српске књижевности*, Српска књижевна задруга, Београд, 1980. | Ђ. Трифуновић, *Азбучник српских средњовековних књижевних појмова*, Нолит, Београд, 1990. | Ђ. Трифуновић, *Стара српска књижевност. Основи*, Чигоја штампа, Београд, 2009. | И. Шпадијер, *Светогорска баштина*, Чигоја штампа, Београд, 2014.

Допунска литература: С. С. Аверинцев, *Поетика рановизантијске књижевности*, Српска књижевна задруга, Београд, 1982. | Д. Богдановић, *Студије из српске средњовековне књижевности*, Српска књижевна задруга, Београд, 1998. | С. Васиљевић Илић, *Српска средњовјековна књижевност*, Филолошки факултет, Бања Лука, 2015. | Д. С. Лихачов, *Поетика старе руске књижевности*, Српска књижевна задруга, Београд, 1972. | Р. Маринковић, *Светородна господа српска*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд, 2007. | V. Mošin, О periodizaciji rusko-južnoslovenskih književnih veza, *Slovo*, 11–12 (1962), 13–130. | *Стара књижевност* (приредио Ђорђе Трифуновић), Нолит, Београд, 1972. [Едиција Српска књижевност у књижевној критици, књ. 1] | Ђ. Трифуновић, *Ка почецима српске писмености*, Откровење, Београд, 2001. | Ђ. Трифуновић, *Кратак преглед југословенских књижевности средњег века*, Филолошки факултет, Београд 1994.

Обавезна лектира: *Почеци словенске књижевности:* Житије Светог Ћирила – Житије Светог Методија. **13. вијек:** Свети Сава, Житије господина Симеона, Служба Светом Симеону, Писмо студеничком игуману Спиридону – Стефан Првовјенчани, Житије Светог Симеона – Доментијан, Житије Светог Саве – Теодосије, Житије Светог Саве. **14. вијек:** Данило II, Житије краљице Јелене – Данилов ученик, Житије архиепископа Данила (одломак). *Косовска тематика и култ кнеза Лазара:* Данило III, Слово о кнезу Лазару – Непознати Раваничанин (Раваничанин III), Слово о кнезу Лазару – Јефимија, Похвала кнезу Лазару – Стефан Лазаревић, Натпис на мраморном стубу. **15. вијек:** Стефан Лазаревић, Слово о љубави – Григорије Цамблак, Житије Стефана Дечанског – Константин Философ, Житије деспота Стефана Лазаревића (одломци) – Јелена Балшић, Отписаније богољубно – Димитрије Кантакузин, Молитва Богородици – Константин Михаиловић из Островице, Јаничарове успомене (одломци). *Позни период:* Пајсеј Јањевац, Житије цара Уроша – Гаврил Стефановић Венцловић, Бесједа на дан Благовјести. *Преводна књижевност:* Роман о Александру Великом.

Облици провјере знања и оцјењивања			
Присуство на настави	5	Колоквијум 2	20
Активност на настави	5	Завршни испит	50
Колоквијум 1	20	Укупно	100
Методе и критеријуми оцјењивања			
Постигнућа студената прате се и вреднују континуирано током семестра и на завршном испиту. Присуство и активност на настави вреднују редовност рада, припремљеност за рад на примарним текстовима, учешће у дискусији и способност примјене усвојене књижевноисторијске и књижевнотеоријске терминологије. Два колоквијума провјеравају познавање и разумијевање обрађених књижевноисторијских садржаја, основних појмова и жанрова, аутора и дјела, као и способност њиховог повезивања са одговарајућим историјским, културним и поетичким контекстом. На завршном испиту провјерава се цјеловито познавање садржаја предмета и обавезне лектире, способност препознавања и објашњавања жанровских и поетичких особености репрезентативних текстова, њиховог књижевноисторијског позиционирања и аргументованог тумачења. При оцјењивању се узимају у обзир тачност и обим усвојених знања, разумијевање књижевноисторијских процеса и поетичких особености средњовјековне књижевности, правилна употреба стручне терминологије, способност повезивања и самосталног закључивања, као и аргументованост интерпретације књижевног текста. Коначна оцјена формира се сабирањем бодова остварених на основу присуства и активности на настави, два колоквијума и завршног испита, који је обавезан за све студенте.			
Посебна назнака за предмет			
Нема.			
Име и презиме наставника који је припремио податке		Доц. др Данијел Дојчиновић	